

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยทั่วไปแล้วพ่อแม่คือผู้ใกล้ชิดที่สุดในการรับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร และเป็นหลักสำคัญในการที่จะทำให้ครอบครัวดำเนินไปได้ด้วยดีในทุก ๆ ด้าน การเลี้ยงดูลูกที่บกพร่องเป็นภาระอยู่แล้ว ถ้าลูกป่วยชนิดเรื้อรัง, รุนแรง และมีพฤติกรรมที่รบกวนร่วมด้วย ครอบครัวย่อมเกิดสภาวะไม่สมดุลย์ขึ้นอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พ่อแม่ซึ่งเป็นหลักสำคัญของครอบครัวย่อมได้รับผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน

รจนา ทรรทรานนท์ (2525) การพัฒนาทางร่างกายและทางสมองของเด็กอาจเป็นไปอย่างผิดปกติได้หลายทาง และบางครั้งความผิดปกตินี้ก็นำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ ออทิสซึมเป็นอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการที่ผิดปกติ เด็กออทิสติกจะมีความแตกต่างไปจากเด็กปกติอย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเห็น และยังคงแตกต่างไปจากเด็กที่ผิดปกติอื่น ๆ ซึ่งพบกันอยู่บ่อย ๆ อีกด้วย จวี สิงหวิสัย (2525) แม้อัตราป่วยของออทิสติกในเด็กจะมีเพียง 5:10,000 คน ดูจะไม่เป็นปัญหาร้ายแรงเท่าใดนัก แต่เมื่อครอบครัวใดมีเด็กที่เกิดโรคนี้นั้น ย่อมส่งผลที่ค่อนข้างรุนแรงต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัว การใช้ชีวิตจะเจตลอค 24 ชั่วโมงกับเด็กออทิสติกโดยไม่มีวันหยุดปีแล้วปีเล่า เป็นการจำกัดการพักผ่อนหย่อนใจของสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว ซึ่งพ่อแม่ต้องอดทนเหน็ดเหนื่อย บางครั้งครอบครัวอาจถึงขั้นแตกแยก

กษมา อุทัยภักตภากุล (2529) ครอบครัวที่มีลูกเป็นออทิสติกมักประสบความยุ่งยากขัดแย้งในหลาย ๆ ด้าน เช่น

- ด้านการเงิน แม่อาจต้องลาออกจากงาน เพราะหาคนเลี้ยงดูเด็กไม่ได้ หรือขาดงานบ่อยครั้งกว่าแม่ที่มีลูกปกติ
- ด้านอารมณ์และสุขภาพจิต พ่อแม่กังวลถึงเครียดในการเลี้ยงดูเด็ก ถ้าเด็กมีอาการก้าวร้าวก็จะหวั่นวิตกว่าสมาชิกอื่นที่อ่อนแอกว่าจะถูกทำร้าย ผู้ปกครองโดยเฉพาะแม่มักผิดหวังวิตกกังวล และเศร้ากับพฤติกรรมของลูกที่เป็นออทิสติก

Morgan SB (1988) ออทิสซึมเป็นปัญหาพัฒนาการที่รุนแรง ซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบครอบครัวในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะผลต่อปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง และสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะปรับตัวอยู่ด้วยกันได้

Schopler & Musibor (1984) ได้กล่าวว่า ออทิสซึม ไม่เพียงแต่เป็นอาการที่แสดงถึงพฤติกรรมที่ผิดปกติที่รุนแรงที่สุดในเด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นรูปแบบพัฒนาการที่ซับซ้อนมากที่สุดด้วย ในอดีตออทิสซึมนั้นคิดว่ามีสาเหตุมาจากครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาเหตุจากการเลี้ยงดู-ที่ผิดปกติของพ่อแม่ แต่การวิจัยปัจจุบันมีข้อบ่งชี้ที่เชื่อว่า มันมีสาเหตุมาจากพยาธิสภาพทางสมองมากกว่าสาเหตุจากการเลี้ยงดู ต่อมาจึงเริ่มมีการศึกษาครอบครัวของเด็กออทิสติกในหลาย ๆ ด้าน เช่น เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว และผลกระทบต่าง ๆ ที่สมาชิกได้รับจากเด็กที่เป็นออทิสติก

W. Bucxly (1967) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีระบบ ซึ่งสรุปได้ว่า ครอบครัวก็คือระบบทางสังคมระบบหนึ่งซึ่งถือเป็นระบบรวม มีสมาชิกทุกคนเป็นระบบย่อย สมาชิกทุกคนย่อมมีความสำคัญเสมอภาคกัน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเสมอ ฉะนั้นเมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งป่วย สมาชิกคนอื่น ๆ คงได้ผลกระทบด้วยไม่มากนักน้อย

ความต้องการของครอบครัวเด็กออทิสติกนั้นแตกต่างจากครอบครัวที่มีเด็กปกติ เนื่องจากมีผลกระทบค่อนข้างมาก ยิ่งเมื่อไปปฏิสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อน โรงเรียน ฯลฯ ก็จะมีปัญหามากขึ้น บริการของรัฐนั้นแม้ให้จำกัด บางบริการไม่มีให้ Helen & Kozloff (1986) ได้ให้ข้อสังเกตว่า ครอบครัวออทิสติกมักถูกละเลย ขาดโปรแกรมสำหรับ train หรือให้บริการแก่พ่อแม่

การศึกษาเรื่องออทิสติกที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่หรือครอบครัวนี้ ยังไม่มีปรากฏในเอกสารทางการแพทย์และทางสังคมเลยในประเทศไทย ในขณะที่ (2533) การศึกษาในประเทศก็ศึกษาเฉพาะกับแม่ของเด็กออทิสติกเท่านั้น ส่วนการศึกษาถึงผลกระทบต่อบิดาหรือในด้านความต้องการแหล่งบริการ (Facilities) ต่าง ๆ ยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษาเลย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาผลกระทบด้านต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ปัญหาที่ทั้งพ่อและแม่เด็กออทิสติกประสบอยู่ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน และให้ความช่วยเหลือครอบครัวของเด็กออทิสติกต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาที่พ่อแม่ได้รับจากลูกที่เป็นออทิสติกในด้านต่างๆ คือ ด้านสุขภาพกาย, ด้านสุขภาพจิต, และด้านสังคม
2. เพื่อได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาของบิดามารดาของเด็กที่มารับบริการในศูนย์สุขวิทยาจิต, แผนกกุมารจิตเวช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และแผนกฝึกพูด โรงพยาบาลรามธิบดี
3. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนให้บริการเฉพาะทางด้านจิตเวช และอื่น ๆ สำหรับบิดามารดาและเด็ก

สมมุติฐานในการศึกษา

1. บิดามารดาที่มีบุตรเป็นออทิสติก จะได้รับผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านสุขภาพกาย, ด้านสุขภาพจิต และด้านสังคม
2. บิดามารดาที่มีบุตรเป็นออทิสติกไม่สามารถแก้ปัญหาด้านต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบ ซึ่งได้แก่ ปัญหาด้านต่าง ๆ คือ ด้านสุขภาพกาย, ด้านสุขภาพจิต, ด้านสังคม ของพ่อแม่ที่มีลูกเป็นออทิสติกซึ่งมีช่วงอายุระหว่าง 2-8 ปี และเป็นคนไข้ของศูนย์สุขวิทยาจิต, แผนกกุมารจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และแผนกฝึกพูดโรงพยาบาลรามธิบดี ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 70 ราย ซึ่งระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2533 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นส่วนหนึ่ง และใช้แบบทดสอบ SCL-90 ซึ่งเลือกมาเพียง 3 ด้าน (Dimensions)

วิธีที่จะดำเนินการวิจัย

- ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนรวบรวมวิชาการ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือ และตรวจสอบ
- ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการเก็บข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนวิทยานิพนธ์

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

1. ชี้ให้เห็นความสำคัญของผลกระทบของเด็กออทิสติกต่อพ่อแม่
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาของพ่อแม่เด็กออทิสติก ซึ่งไม่มีผู้ทำการศึกษามาก่อนในประเทศ
3. ช่วยให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงบริการทางด้านจิตเวชแก่พ่อแม่
4. ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางการให้บริการหรือจัดโครงการต่าง ๆ สำหรับครอบครัวที่มีเด็กเป็นออทิสติก อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของครอบครัว และช่วยทำให้การรักษาเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. สามารถใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางในการรักษา, บริการให้กับครอบครัวที่มีความผิดปกติคล้ายคลึงกัน เช่น ครอบครัวของเด็กปัญญาอ่อน เด็กป่วยเรื้อรัง เป็นต้น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ผลกระทบ หมายถึง สภาพการณ์ตามการรับรู้ของพ่อแม่เด็กออทิสติก ซึ่งก่อให้เกิดผลทางลบ เป็นความยุ่งยากคับข้องใจ กังวลเดือดร้อนเกี่ยวกับปัญหา ด้านสุขภาพกาย, ด้านสุขภาพจิต และด้านสังคม ซึ่งพ่อแม่ยังไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้

พ่อแม่ หมายถึง ผู้ให้กำเนิด และรับผิดชอบตัดสินใจในการเลี้ยงดูเด็กออทิสติก

ผลกระทบด้านสุขภาพกาย หมายถึง ปัญหาหรือความทุกข์ (distress) อันเนื่องมาจากการรับรู้ (perception) เกี่ยวกับการทำงานที่ผิดปกติของร่างกาย (Body dysfunction)

ผลกระทบด้านสุขภาพจิต หมายถึง "ความวิตกกังวลทั่วไป" ซึ่งสังเกตได้ในทางคลินิก (clinical) เช่น ความรู้สึกกลัว, เครียด, ความกระวนกระวาย เป็นต้น และ "ความกังวลเฉพาะ" ซึ่งหมายถึง ความกังวลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เช่น อาการที่เป็นอยู่, ปัญหาการเรียนรู้นอกจากนี้ก็มีปัญหาเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ และความกังวลต่อปัญหาแหล่งบริการต่าง ๆ

"อารมณ์เศร้า" หมายถึง กลุ่มอาการของความเศร้า (depression) ซึ่งสังเกตได้ เช่น หมดความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ สิ้นหวัง ท้อแท้ ขาดแรงจูงใจ เป็นต้น

ผลกระทบด้านสังคม หมายถึง ปัญหาความยุ่งยากของพ่อแม่เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับญาติเพื่อน เพื่อนบ้าน การนำเด็กไปที่สาธารณะ และรวมถึงปัญหาของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว